

**ДЕРЖАВНИЙ ТОРГОВЕЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ВІННИЦЬКИЙ ТОРГОВЕЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ ІНСТИТУТ**

СИСТЕМА УПРАВЛІННЯ ЯКІСТЮ

Серифікована на відповідність ДСТУ ISO 9001:2015 (ISO 9001:2015, IDT)

Кафедра туризму та готельно-ресторанної справи

**МЕНЕДЖМЕНТ В ТУРИЗМІ/
MANAGEMENT IN TOURISM**

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ВИКОНАННЯ КУРСОВОЇ РОБОТИ

Ступінь вищої освіти	«бакалавр»/	«bachelor»
галузь знань	24 «Сфера обслуговування»/	«Service»
спеціальність	242 «Туризм» /	«Tourism»
освітня програма	«Туризм»/	«Tourism»

Розробники: Онищук Наталя, кандидат економічних наук, доцент,
Антонюк Катерина, доктор філософії з економіки

Обговорено та схвалено на засіданні кафедри туризму та готельно-ресторанної справи 28.09.2023 р., протокол № 19; на засіданні методичної комісії факультету торгівлі, маркетингу та сфери обслуговування 29.09.2023 р., протокол № 09.

Рецензент: Рябенська Марина, кандидат економічних наук, доцент.

Редактор: Фатєєва Т.
Комп'ютерна верстка: Шуляк Н.

Підп. до друку 2023 р. Формат 60x84/16. Папір офсетний
Друк ксероксний. Ум. друк. арк. 2,09.
Обл.-вид. арк. 1,65. Тираж 2. Зам. № 488.

Редакційно-видавничий відділ ВТЕІ ДТЕУ
21000, м. Вінниця, вул. Хмельницьке шосе, 25

РОЗДІЛ 1. ЗАГАЛЬНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ

Курсова робота – один із видів індивідуальної роботи здобувачів, метою якої є вироблення у здобувачів освітнього ступеня «бакалавр» навичок самостійної роботи з науковими джерелами та оволодіння ними методикою досліджень, набуття компетенцій щодо визначення й аналізу наукової та практичної проблематики з певної галузі знань, узагальнення опрацьованого матеріалу, обґрунтування своїх гіпотез та висновків, вміння розробляти й формулювати обґрунтовані пропозиції щодо удосконалення процесів, досліджених в роботі.

Курсова робота – важливий етап підготовки майбутнього фахівця у закладах вищої освіти. Науковий рівень цих навчальних завдань, грамотність викладення матеріалу, правильність оформлення, вміння здобувача в процесі захисту обґрунтувати і довести правомірність наведених у роботі тверджень покликані розкрити рівень сформованості загальних (ключових) та професійних компетенцій, набутих здобувачем у процесі опанування навчального матеріалу з дисципліни «Менеджмент в туризмі».

Курсова робота має на меті *вирішення таких завдань*, як:

- систематизація, закріплення та розширення теоретичних знань і практичних умінь в певній науковій галузі, застосування їх при вирішенні конкретних наукових, технічних та виробничих завдань;
- розвиток навичок самостійної творчої роботи в процесі виконання науково-теоретичних та експериментальних досліджень.

Раціонально організувати роботу, правильно розподілити час, спланувати його, глибоко та своєчасно розробити вибрану тему допоможе алгоритм написання курсової роботи. Він включає такі етапи:

- вибір теми, ознайомлення з проблематикою теми, обґрунтування її актуальності;
- закріплення теми курсової роботи, визначення термінів подання роботи та захисту;
 - визначення об'єкта, предмета, мети, завдань дослідження;
 - складання плану роботи, узгодження його з керівником;
 - викладення змісту роботи за планом;
 - формулювання висновків та рекомендацій;
 - подання роботи науковому керівникові для перевірки та рецензування;
 - доопрацювання роботи в разі потреби з урахуванням зауважень наукового керівника;
- подання роботи на захист;
- захист курсової роботи.

Під час написання курсової роботи здобувач вищої освіти може отримати консультацію у наукового керівника відповідно до графіка проведення індивідуально-консультативної роботи науково-педагогічних працівників, розміщеного на стенді кафедри маркетингу та реклами ВТЕІ ДТЕУ та сайті інституту.

Основні вимоги щодо структури і порядку оформлення курсових робіт регламентуються Державними стандартами України: ДСТУ 8302:2015. «Інформація та документація. Бібліографічні посилання. Загальні положення та правила складання»; ДСТУ 3008:2015 «Інформація та документація. Звіти у сфері науки і техніки. Структура та правила оформлювання».

Загальний обсяг курсової роботи (аркуш А4) становить 25-30 друкованих сторінок без урахування додатків і списку використаних джерел.

Термін подання завершеної курсової роботи на кафедру – не пізніше ніж за два тижні до екзаменаційної сесії.

Захист курсових робіт відбувається за розкладом екзаменаційної сесії, затвердженим заступником директора з навчально-виховної роботи ВТЕІ ДТЕУ.

Загальні вимоги до виконання індивідуальних завдань доводяться викладачем на занятті, передбаченим у розкладі на першому тижні занять.

Весь процес роботи над дослідженням можна умовно поділити на **три основні етапи**: підготовчий етап, робота над змістом та заключний етап.

РОЗДІЛ 2. ВИБІР ТЕМИ КУРСОВОЇ РОБОТИ ТА ЇЇ ЗАТВЕРДЖЕННЯ

Курсова робота як дослідницька праця починається з вибору теми дослідження, її осмислення та обґрунтування.

Перелік рекомендованих тем курсових робіт на кафедрі туризму та готельно-ресторанної справи ВТЕІ ДТЕУ **затверджується щорічно до 15 вересня** на засіданні кафедри після перегляду, оновлення та схвалення тематики гарантом освітньої програми.

Тема курсової роботи обирається здобувачем вищої освіти самостійно з переліку рекомендованих кафедрою тем курсових робіт на початку вивчення дисципліни протягом перших трьох тижнів семестру. Обирати тему курсової роботи необхідно враховуючи особисті уподобання, попередні напрацювання, зацікавленість певною проблемою та можливістю підбору відповідного теоретичного й практичного матеріалу за темою.

Здобувач може запропонувати власну тему курсової роботи за умови письмового погодження із науковим керівником, обґрунтувавши своє рішення належним чином і враховуючи, що запропонована тема повинна бути актуальною і відповідати професійному спрямуванню дисципліни.

З переліком рекомендованих кафедрою туризму та готельно-ресторанної справи тем курсових робіт на поточний навчальний рік здобувач може ознайомитись на кафедрі.

Здобувач вищої освіти має орієнтуватись на ту тему, яка найповніше відповідає його навчально-виробничим інтересам і схильностям, при розробці якої він може виявити максимум особистої творчості та ініціативи. Обравши тему курсової роботи, здобувач вищої освіти пише заяву на ім'я завідувача кафедри з проханням її затвердити (**додаток А**).

У разі несвоєчасного подання здобувачем вищої освіти заяви щодо затвердження бажаної теми курсової роботи, тема визначається завідувачем кафедри.

Затвердження тем курсових робіт, призначення наукових керівників, визначення термінів захисту курсових робіт здійснюється письмовим розпорядженням завідувача кафедри, яке видається не пізніше початку четвертого тижня семестру.

Завідувач кафедри має право видати розпорядження про зміни (уточнення) тем курсових робіт не пізніше ніж за 2 місяці до встановленого терміну подачі робіт на кафедру. Підставою для розгляду змін (уточнень) виступають: заява здобувача вищої освіти з обґрунтуванням доцільності та письмова згода наукового керівника.

Завдання на курсову роботу оформлюється за встановленою формою (додаток Б) в 2-х екземплярах (2-й екземпляр зберігається на кафедрі для контролю) і доводиться здобувачам у триденний термін після підписання розпорядження завідувача кафедри. Отримання здобувачем завдання фіксується на кафедрі в Журналі реєстрації курсових робіт.

Після визначення та формулювання теми здобувач вищої освіти складає і погоджує з науковим керівником план курсової.

У додатку В до методичних рекомендацій наведено орієнтовний план курсової роботи. Список рекомендованих джерел наведено в додатку Г.

РОЗДІЛ 3. ВИМОГИ ДО ЗМІСТУ ТА ОБСЯГУ КУРСОВОЇ РОБОТИ

Рекомендований обсяг курсової роботи (аркуш А4) становить 25-30 друкованих сторінок без урахування додатків і списку використаних джерел.

Курсова робота має свою специфіку щодо структури, методики написання та оформлення. Курсова робота має містити наступні елементи:

Титульний аркуш.

Завдання.

Зміст.

Вступ.

Розділ 1. Організаційно-економічний аналіз діяльності підприємства (вказується конкретна назва підприємства).

1.1. Загальна характеристика підприємства.

1.2. Аналіз основних показників роботи підприємства.

1.3.

Розділ 2. Рекомендаційний розділ (назва розділу конкретизується відповідно до обраної теми).

Висновки та пропозиції.

Список використаних джерел.

Додатки.

Основні наукові результати отримані при виконанні курсових робіт здобувачами освітнього ступеня «бакалавр» рекомендовано опубліковувати у Віснику студентського наукового товариства «ВАТРА».

Зразок оформлення титульного аркуша подано у додатку Д.

Титульний аркуш курсової роботи, *Завдання*, *Зміст* та перша сторінка *Вступу* курсової роботи входять до суцільної нумерації сторінок, але на них номер сторінки не проставляється. Починають проставляти номери сторінок із другої сторінки *Вступу*. Нумерація сторінок (без крапки після номера) проставляється у **правому верхньому куті** на кожній сторінці.

На титульному аркуші зазначають повну назву навчального закладу, його відомчу підпорядкованість, факультет, кафедру, на якій виконана курсова робота, тему, назву підприємства (організації, установи), дані про здобувача, наукового керівника, місто та рік подання курсової роботи до захисту. Скорочення в назвах навчального закладу, теми роботи і підприємства, за матеріалами якого досліджується тема не допускаються.

Зміст, до якого включається план курсової роботи, подають на початку курсової роботи. Він містить найменування та номери початкових сторінок усіх структурних елементів. Розділи за обсягом мають бути приблизно однаковими.

Вступ розкриває сутність і стан наукової проблеми. У вступі стисло подається загальна характеристика роботи у такій послідовності:

Актуальність теми. Сутність проблеми, її значущість, роботи відомих науковців над питанням, що розглядається, обґрунтування необхідності свого дослідження.

Мета і завдання дослідження. Мету дослідження формулюють одним реченням (*наприклад*, визначення теоретичних засад управління діяльністю ТОВ «Свіжий вітер»). Не можна формулювати мету так: *«Дослідити (вивчити, проаналізувати) певний процес (об'єкт, явище)»*, оскільки дослідження та аналіз — це не мета, а засоби її досягнення. Формулюючи мету, варто чітко зазначити, що саме ви хочете *визначити* в своїй роботі.

Щоб досягти поставленої мети, треба розв'язати 5 завдань. Мета та завдання мають бути взаємопов'язані і розкривати тему, заявлену в назві роботи. Формулюючи завдання, вкажіть, що конкретно Ви передбачаєте зробити: проаналізувати та визначити особливості, систематизувати вітчизняний і зарубіжний досвід, виокремити, дослідити та описати, розглянути, з'ясувати, простежити, показати, класифікувати, експериментально перевірити та обґрунтувати, визначити тенденції, окреслити шляхи підвищення ефективності, розробити рекомендації тощо.

Об'єкт дослідження формулюється у вигляді одного речення із зазначенням процесу, явища, ситуації тощо, обраного для дослідження, тобто частина реальної дійсності, яка підлягає дослідженню. *Наприклад*, управління діяльністю ТОВ «Свіжий вітер».

Предмет дослідження міститься в межах об'єкта. *Наприклад*, теоретичні та практичні засади управління діяльністю ТОВ «Свіжий вітер».

Об'єкт і предмет дослідження як категорії наукового процесу співвідносяться між собою як загальне і часткове. В об'єкті виділяється та його частина, яка є предметом дослідження. Саме на нього спрямована основна увага здобувача, оскільки предмет дослідження визначає тему курсової роботи, яка зазначається на титульному аркуші як її назва.

Оскільки *курсорова робота виконується на матеріалах реального підприємства*, то про це зазначається як про емпіричну базу дослідження та дається його коротка організаційно-економічна характеристика, яка передбачає аналіз та представлення організаційно-правової форми господарювання підприємства, місця розташування, чисельності працюючих, їх структурний поділ, аналіз організаційної структури управління підприємством, основних господарських показників діяльності підприємства.

Методи дослідження. У курсовій роботі подають перелік використаних методів дослідження для досягнення в роботі мети. Перерахувати їх треба не окремо від змісту роботи, а стисло та змістовно визначаючи, що саме досліджувалося тим чи іншим методом. Це дасть змогу пересвідчитися в логічності та прийнятності вибору саме цих методів. Щоб отримати достовірні результати, слід використовувати різні методи. Класифікація методів наукового пізнання:

- методи емпіричного дослідження;
- методи як емпіричного, так і теоретичного дослідження;
- методи теоретичного дослідження;
- загальні методи;
- загальнонаукові методи: аналіз; синтез; абстрагування; узагальнення; дедукція; індукція; моделювання; аналогія; логічний метод; історичний метод; класифікація;
- конкретно-наукові методи;
- наукові методи теоретичного дослідження: емпіричні (спостереження; опис; вимірювання; експеримент; порівняння) і теоретичні (формалізація, аксіоматизація; гіпотетико-дедуктивний).

Джерела дослідження. Навести перелік назв досліджуваних законодавчих та нормативних актів, інструкцій, статутів, звітної документації, Інтернет-ресурсів, архівних матеріалів, навчальної літератури тощо. Тут подається не перелік наукових праць, які автор аналізуватиме у своїй роботі, а зазначаються ті джерела, які автор досліджуватиме і звідки братиме фактичний матеріал.

Структура та обсяг курсової роботи. Наприклад: «Курсорова робота складається із вступу, двох розділів, висновків та пропозицій і списку використаних джерел. Загальний обсяг становить 32 сторінки: основний текст – 30 сторінок, джерела – 2 сторінки (25 позицій)».

Обсяг вступу не повинен перевищувати 3-х сторінок.

Основна частина. Основна частина курсової роботи поділяється на 2 розділи.

Розділ I. Тут необхідно провести аналітичне дослідження діяльності підприємства та умов його господарювання, визначити основні проблеми підприємства та перспективи розвитку.

Здійснюється аналіз та оцінювання предмета дослідження за фактичними даними, якими є насамперед результати діяльності об'єкта дослідження (конкретної туристичної організації), а також загальні результати його діяльності. Інформаційною базою для виконання даного розділу є статистична та бухгалтерська звітність, результати обстежень і опитувань, накази, розпорядження. За достовірність інформаційної бази несе відповідальність студент. Достовірність цифрового матеріалу, який використовується для аналізу діяльності підприємства, визначається статистичною звітністю підприємства, що подається в роботі у вигляді додатків. Правильність розрахунків перевіряється керівником.

В аналітичних розрахунках можливе застосування економіко-математичних методів (наприклад, кореляційно-регресійний аналіз), що вимагає додаткової консультації у викладача, який є консультантом з економіко-математичної частини. Усі аналітичні розрахунки, таблиці, графічний матеріал повинні мати пояснення та висновки, які дозволяють з'ясувати сутність, особливості, тенденції та резерви управлінських процесів, які стосуються досліджуваної проблеми.

Рекомендований обсяг першого розділу – 10-15 сторінок.

- цьому розділі доцільно дати характеристику підприємства з таких позицій:

- повна назва підприємства;
- його адміністративна підпорядкованість;
- форма власності, статус підприємства за розміром;
- район та місце розташування;
- види діяльності, зареєстровані в статуті;
- ліцензія на право здійснення даного виду діяльності;
- коротка історична довідка;
- виробничо-організаційна структура;
- структура управління підприємством;
- потужність та матеріально-технічна база основних підрозділів;
- перелік основних та додаткових послуг;
- кадрове забезпечення підприємства.

При вивченні організаційної структури проводиться аналіз всіх підрозділів підприємства та взаємозв'язків між ними, визначається тип структури, її недоліки (як внутрішньо властиві певному типу організаційних структур (органічна, механічна і т.п.), так і недоліки структури на обраному підприємстві).

Обов'язкова побудова організаційної структури управління (органіграми) туристичного підприємства з наданням штатного розпису та пояснювальної записки по структурних підрозділах та їх функціях (приклад оргструктури управління наведено у додатку Г).

При аналізі організаційної структури слід враховувати такі найважливіші вимоги до оптимальної структури:

- чи немає дублювання функцій (одна і та ж функція закріплена за кількома службами або співробітниками);

- чи немає функцій, не закріплених за жодною із служб (співробітником). Важливим етапом дослідження є аналіз основних показників обсягу пропозиції і реалізації послуг туристичного підприємства.

При аналізі основних показників обсягу пропозиції і реалізації послуг туристичного підприємства доцільно розрахувати і проаналізувати наступні показники табл. 1.

Таблиця 1 - Динаміка основних показників обсягу наданих туристичних послуг

Показник	Рік		Абсолютне відхилення (+-)	Відносне відхилення (%)
	t ₁	t ₂		
<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>	<i>4</i>	<i>5</i>
Кількість обслугованих туристів, у тому числі за видами:				
іноземних туристів				
іноземних туристів, обслугованих без поселення в закладах розміщення				
туристів, які виїжджали за кордон				
туристів, які виїжджали за кордон, обслугованих без поселення в закладах розміщення				
туристів, охоплених внутрішнім туризмом				
Кількість туро-днів, наданих туристам				
Кількість екскурсантів				
Обсяг наданих туристичних послуг (тис.грн.), у тому числі:				
іноземним туристам (тис.грн.)				
туристам, які виїжджали за кордон України (тис.грн.)				
Середньооблікова кількість працівників				
Продуктивність праці, грн./особа				
Продуктивність праці, туристів/ особа				

За результатами проведеного аналізу необхідно зробити висновки щодо обсягів реалізованих послуг туристичним підприємством, побудувати графіки динаміки загальної кількості туристів і кількості туро-днів, наданих туристам за два роки.

Вивчення і аналіз управління персоналом у підприємствах туристичної індустрії передбачає з'ясування наступних питань:

- кількісний і якісний склад працівників підприємства;
- розподіл працівників в основних підрозділах;
- динаміка продуктивності праці працівників підприємства;
- оцінка плинності персоналу підприємства;
- динаміка розподілу фонду оплати праці працівників підприємства.

Для виконання поставлених задач необхідно зібрати на підприємстві перелік обов'язкової (зовнішньої) бухгалтерської, статистичної та фінансової звітності щодо основних показників діяльності підприємства за два останні роки. Аналіз процесу управління персоналом варто подати у табличній формі табл.2

Таблиця 2 - Рух трудових ресурсів

Показник	Рік		Абсолютне відхилення (+/-)	Відносне відхилення (%)
	t1	t2		
1	2	3	4	5
Облікова чисельність на початок звітного періоду, осіб				
Прийнято працівників, осіб				
Вибуло працівників, всього, осіб: зокрема:				
- внаслідок скорочення штатів				
- за власним бажанням, звільнено за прогули і інші порушення трудової дисципліни, невідповідність посаді				
Облікова чисельність працівників на кінець звітного періоду, осіб				
Середньооблікова чисельність працівників, осіб				
Коефіцієнт обігу з прийому				
Коефіцієнт обігу з вибуття				
Коефіцієнт плинності кадрів				

Висвітлюючи дане питання доцільно зауважити, який рівень організаційної культури підприємства, чи застосовуються етичні та поведінкові стандарти, чи існує система адаптації та підвищення кваліфікації персоналу, яким чином підтримується корпоративна соціальна відповідальність.

Студенти повинні визначити методи морального та матеріального стимулювання працівників підприємства, способи вирішення виробничих конфліктів, переважаючий стиль керівництва персоналом.

Для дослідження ринку послуг, вивчення зовнішнього і внутрішнього середовища суб'єкта бізнесу та висновків щодо стратегії розвитку туристичного підприємства необхідно проаналізувати вплив основних факторів зовнішнього середовища. Узагальнені результати необхідно занести до таблиці 3.

Таблиця 3 - Аналіз факторів макросередовища підприємства

Сфера макросередовища	Фактори макросередовища
1. Міжнародна	
2. Політична	
3. Економічна	
4. Соціально-демографічна	
5. Правова	
6. Екологічна	
7. Культурна	

Для з'ясування конкурентного статусу обраного підприємства потрібно оцінити в балах його позицію серед конкурентів – тобто підприємств, які надають аналогічні послуги в даному сегменті ринку на даній території.

Таблиця 4 - Бальна оцінка позицій підприємства серед головних конкурентів

Показники	Підприємство	Конкурент1	Конкурент2
Місце розташування			
Середній рівень завантаженості			
Популярність серед населення			
Рівень професіоналізму персоналу			
Якість основних послуг			
Асортимент додаткових послуг			
Якість рекламних засобів			
Цінова політика			

Для узагальненої оцінки ринкового становища туристичного підприємства можна використати метод SWOT- аналізу, що є кінцевим етапом вивчення зовнішнього й внутрішнього середовищ. Дослідження сильних та слабких сторін здійснюється у напрямі вивчення стану підсистем підприємства: фінансової, технологічної, технічної, інформаційної, кадрової, структури управління, які визначають загальну позицію підприємства на ринку (таблиці 5, 6).

Таблиця 5 – Сильні й слабкі сторони підприємства (можливі варіанти)

Елемент середовища	Сильні сторони	Слабкі сторони
1. Виробництво основних і додаткових послуг	<ol style="list-style-type: none"> 1. Можливість розширення потужностей. 2. Високий рівень якості послуг. 3. Ефективна система контролю за якістю. 4. Можливість впровадження інновацій. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Велика енергоємність. 2. Вузький асортимент послуг. 3. Моральний та фізичний знос номерного фонду
2. Персонал	<ol style="list-style-type: none"> 1. Висока кваліфікація персоналу. 2. Ефективна система підвищення кваліфікації персоналу 3. Високий рівень організаційної культури 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Неефективні методи управління персоналом і стимулювання праці. 2. Висока плинність працівників.
3. Інноваційно-інвестиційна діяльність	<ol style="list-style-type: none"> 1. Стимулювання інноваційної активності 2. Систематичне впровадження інноваційних технологій 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Неефективна інноваційна політика 2. Відсутність інвестицій
4. Маркетинг	<ol style="list-style-type: none"> 1. Ефективні канали маркетингових комунікацій. 2. Цінові переваги на ринку. 3. Наявність власного бренду 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Непродумана маркетингова політика, відсутність сучасних маркетингових комунікацій. 2. Відсутність каналів зворотного зв'язку
5. Управління	<ol style="list-style-type: none"> 1. Розроблена стратегія підприємства 2. Оптимальна організаційна структура 3. Орієнтація на демократичні методи керівництва 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Орієнтація на командні методи. 2. Складність організаційної структури. 3. Невизначені цілі й стратегія розвитку підприємства.
6. Фінанси	<ol style="list-style-type: none"> 1. Наявність доходів 2. Ефективне залучення інвестицій 3. Високий рівень рентабельності 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Високе кредитне навантаження 2. Недостатня кількість обігових коштів.

Таблиця 6 – SWOT – аналіз діяльності підприємства готельно-ресторанного господарства (можливі варіанти)

Можливості	Сильні сторони
Спрямування політики уряду на підтримку туристичної сфери. Збільшення кількості міжнародних та внутрішніх туристів. Зростання доходів населення. Зменшення податкового навантаження.	Можливість розширення потужностей. Можливість розширення асортименту послуг. Збільшення валового доходу. Висока якість послуг. Впровадження інноваційних технологій.
Загрози	Слабкі сторони
Високий рівень конкуренції у галузі, у регіоні. Зниження курсу національної валюти. Різне підвищення цін на енергоносії. Зниження потенціалу підприємства.	Велика енергоємність виробництва. Нестача обігових коштів. Відсутність чітких цілей і стратегії розвитку підприємства. Низький рівень ефективності маркетингових комунікацій. Плинність кадрів.

Для проведення фінансово-економічного аналізу діяльності туристичних підприємств необхідно зібрати такий перелік обов'язкової (зовнішньої) бухгалтерської, статистичної та фінансової звітності основних показників діяльності за два останні роки.

Основні методи, які можуть бути використані в процесі аналітичної обробки економічної інформації:

- метод різниць;
- метод ланцюгових підстановок;
- метод процентних чисел;
- індексний метод.

При аналізі економічного стану об'єкта господарювання необхідно:

- оцінити стан та структуру доходів підприємства;
- провести аналіз динаміки валового доходу підприємства;
- визначити особливості утворення валового доходу від реалізації продукції в підрозділах торгівлі і ресторанного господарства;
- визначити роль економічних, фінансових та статистичних показників в загальному управлінні підприємством;
- провести розрахунок та аналіз основних фінансових показників таблиця 7.

Таблиця 7 – Аналіз основних економічних показників діяльності

(повна назва підприємства, що досліджується)

№ з/п	Показники	Попередній період	Звітний період	Відхилення (+, -)	
				Абсолютне	%
1	Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), тис. грн.	155795	150698	-5097	-3,3
2	Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг), тис. грн.	124060	127598	3538	2,9
3	Собівартість у відсотках до виручки, %	66,3	70,6	4,3	-
4	Валовий прибуток, тис. грн.	31735	23100	-8635	-27,2
5	Інші операційні доходи, тис. грн.	185312	13251	-172061	-92,8
6	Адміністративні витрати, тис. грн.	17649	20015	2366	13,4
7	Витрати на збут, тис. грн.	2073	3363	1290	62,2
8	Інші операційні витрати, тис. грн.	379217	43625	-335592	-88,5
9	Фінансові результати від операційної діяльності: збиток, тис. грн.	(181892)	(30652)	-151240	-83,2
10	Інші фінансові доходи	2110	41	-2069	-98,1
11	Інші доходи	17313	124811	107498	620,9
12	Фінансові витрати	50916	85694	34778	68,3
13	Інші витрати	1103	118736	117633	10664
14	Фінансові результати від звичайної діяльності: збиток, тис. грн.	(214488)	(110230)	-104258	-48,6

Усі аналітичні розрахунки, матеріали таблиць, графічні ілюстрації повинні супроводжуватися висновками, які дозволяють зв'язувати сутність процесів в туристичному підприємстві, їх особливості і тенденції розвитку, поглиблений аналіз яких допомагає виявити невикористані резерви.

Розділ II. Другий розділ присвячується розробленню пропозицій та рекомендацій щодо удосконалення (оптимізації) предмету дослідження.

Студент повинен розробити управлінські рішення та розкрити зміст заходів для удосконалення управління об'єктом в цілому та рекомендацій щодо вдосконалення того аспекту господарської діяльності, який становить предмет дослідження. Викладення матеріалу рекомендується подавати у такій послідовності: зробити підсумок виявлених в аналітико-дослідницькому підрозділі проблем, з'ясувати резерви, які можуть бути використані для їх подолання, на цій основі розробити конкретні управлінські рішення щодо вдосконалення діяльності підприємства відповідно до обраного напрямку дослідження. Дані рішення повинні містити конкретний перелік заходів з виділенням першочергових. Після цього необхідно зробити обґрунтування доцільності (розрахунки ефективності) впровадження окремих заходів. Обґрунтування доцільності базується на розрахунку й порівнянні очікуваних витрат і переваг та зміни показників діяльності. Рекомендований обсяг – 5-10 сторінок.

У **Висновках та пропозиціях** рекомендується викласти підсумки проведеного дослідження, основні наукові та практичні результати, що одержано, рекомендації щодо їх науково-практичного використання.

Формулювання **висновків** повинно базуватися на матеріалах основної частини роботи. У висновку необхідно порівняти отримані результати із поставленими завданнями.

На підставі визначення проблемних питань відповідного об'єкта дослідження наводяться власні **пропозиції** щодо їх розв'язання. Вони мають бути спрямовані як на вирішення окремих теоретичних питань, так і проблем практичного характеру. Формулюючи пропозиції, необхідно визначити їх конкретну доцільність для досліджуваного підприємства на даний час або у майбутньому, звертаючи увагу на наслідки економічного та соціального характеру. Все це дасть змогу здобувачу вищої освіти засвідчити у висновках та пропозиціях те, що **сформульованої мети, яка зазначена у вступі, досягнуто**. Формулювання висновків та пропозицій має бути стислим, лаконічним, чітким та обґрунтованим. Обсяг – до 3 сторінок.

До **списку використаних джерел** рекомендується включати до 30 найменувань у відповідному бібліографічному описі, необхідно слідкувати за тим, щоб це була сучасна література, останні перевидання тощо. У списку використаних джерел наукові праці та інші джерела записують тією мовою, якою вони видані. Список використаних джерел в роботі пропонується розміщувати в алфавітному порядку у загальній послідовності, незалежно від виду та характеру джерела.

Порядок оформлення списку використаних джерел регламентується **Національним стандартом України ДСТУ 8302:2015 «Бібліографічне посилання. Загальні положення та правила складання»**. Основні методичні рекомендації щодо складання бібліографічного опису джерел. (приклад оформлення бібліографічного опису наведено у **додатку 3**. Посилання на літературу в тексті курсової роботи подається в квадратних дужках – наводиться номер цитованої праці і через кому номер сторінки, на якій міститься цитований

уривок. *Наприклад:* [2, с. 23], що означає – цитата взята з 23 сторінки другого пункту, зазначеного у списку використаних джерел.

Додатки. У додатках доцільно подавати великі за обсягом таблиці і схеми, нормативні документи, ілюстративний матеріал, копії документів бухгалтерської та статистичної звітності.

Додатки не входять до нумерації сторінок, на кожен з них є посилання в тексті. Їх потрібно оформлювати як продовження роботи на її наступних сторінках або у вигляді окремої частини, розташовуючи додатки у порядку появи посилань на них у тексті роботи. Кожний додаток повинен починатися з нової сторінки і мати заголовок. Додатки слід позначати послідовно великими літерами української абетки, за винятком літер Г, Ґ, Е, Є, З, І, Ї, Й, О, Ч, Ь, наприклад, "Додаток А".

До додатків доцільно включати допоміжний матеріал для повноти сприйняття курсової роботи, а саме:

Додаток А. Статут підприємства.

Додаток Б. Свідоцтво про державну реєстрацію СГД.

Додаток В. Довідка про включення до ЄДРПОУ.

Додаток Д. Сертифікати відповідності

Додаток Ж. Статистична звітність про діяльність підприємства (за два роки).

Додаток К. Бухгалтерська звітність про діяльності підприємства (за два роки).

Додаток Л. Організаційна структура підприємства.

РОЗДІЛ 4. ОСНОВНІ ВИМОГИ ДО ОФОРМЛЕННЯ КУРСОВОЇ РОБОТИ

У процесі підготовки курсової роботи слід застосувати методичні та технічні прийоми наукової роботи.

Норми наукової комунікації регламентують характер викладу інформації, передбачаючи відмову від висловлювання власної думки від першої особи. У зв'язку з цим вживаються мовні конструкції, в яких замість особового займенника «я» вживається займенник «ми», оскільки дослідження здійснюється під постійним консультуванням з боку керівника.

Оформлення курсової роботи має відповідати загальним вимогам, що висуваються до наукових робіт, згідно з державним стандартом ДСТУ 3008:2015 «Інформація та документація. Звіти у сфері науки і техніки. Структура та правила оформлювання».

РОЗДІЛ 5. ВИМОГИ ДО ОФОРМЛЕННЯ ОСНОВНОГО ТЕКСТУ КУРСОВОЇ РОБОТИ

Набір тексту курсової роботи здійснюється на комп'ютері через 1,5 міжрядкових інтервали (29-30 рядків на сторінці), друк – на принтері з одного боку аркуша білого паперу формату А4 (210 мм x 297 мм) з використанням

шрифтів текстового редактора Word Times New Roman. Висота шрифту – 14 мм. Поля: зліва – 30 мм, справа – 15 мм, зверху і знизу – 20 мм. Абзац - 1. Шрифт друку повинен бути чітким, щільність тексту – однаковим.

Кожну структурну частину курсової роботи починають з нової сторінки. Заголовки структурних частин роботи: «**ЗМІСТ**», «**ВСТУП**», «**РОЗДІЛ**», «**ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ**», «**СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ**», «**ДОДАТКИ**» друкують великими літерами посередині рядка напівжирним шрифтом без крапки в кінці.

Заголовки підрозділів, пунктів і підпунктів курсової роботи друкують з абзацного відступу з великої літери без крапки в кінці.

Абзацний відступ має бути однаковий упродовж усього тексту роботи і дорівнювати -1.

Номер розділу ставлять після слова «**РОЗДІЛ**», починаючи з цифри «1», без крапки, а потім з нового рядка друкують заголовок розділу.

Структурні частини «**ЗМІСТ**», «**ВСТУП**», «**ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ**», «**СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ**», «**ДОДАТКИ**» не нумерують.

Підрозділи як складові частини розділу нумерують у межах кожного розділу окремо. Номер підрозділу складається з номера відповідного розділу та номера підрозділу, відокремлених крапкою. Після номера підрозділу крапку не ставлять. У тому ж рядку зазначають заголовок підрозділу.

Основний текст після заголовку розміщується через два рядки на третьому.

Відстань між заголовком, приміткою, прикладом і подальшим або попереднім текстом має бути не менше ніж два міжрядкових інтервали.

РОЗДІЛ 6. ОФОРМЛЕННЯ ДОПОМІЖНИХ МАТЕРІАЛІВ

До допоміжних матеріалів відносять: таблиці, ілюстрації (схеми, діаграми, графіки, креслення тощо), формули, додатки.

Цифровий матеріал необхідно подавати у вигляді **таблиць (додаток К)**. **Таблицю** бажано розміщувати на одній сторінці та слід розташовувати безпосередньо після тексту, у якому вона згадується вперше, або на наступній сторінці. Слово «Таблиця» її номер та назва розміщуються безпосередньо над таблицею, вирівнювання тексту – по ширині. Таблиці нумерують арабськими цифрами наскрізною нумерацією в межах пункту, за винятком таблиць, що наводяться у додатках. Номер таблиці складається з номера пункту і порядкового номера таблиці, відокремлених крапкою, наприклад, таблиця 1.1 – перша таблиця першого пункту. Назва має бути стислою і відбивати зміст таблиці. Потрібно уникати повторів тематичного заголовка у заголовках граф. Лаконичності потребують і назви заголовків рядків. Слова, що повторюються, слід виносити до узагальнюючих заголовків, об'єднувальних рубрик.

При поділі таблиці на частини допускається її шапку або заголовки рядків замінити відповідно номерами граф чи рядків, нумеруючи їх арабськими цифрами у першій частині таблиці. Заголовки граф таблиці починають з великої

літери, а підзаголовки – з малої, якщо вони складають одне речення з заголовком. Підзаголовки, що мають самостійне значення, пишуть з великої літери. В кінці заголовків і підзаголовків таблиць крапки не ставлять. Заголовки і підзаголовки граф указують в однині.

У таблиці слід обов'язково зазначати одиницю виміру (відповідно до стандартів); числові величини повинні мати однакову кількість десяткових знаків. Якщо цифрові або інші дані в якому-небудь рядку таблиці не наводяться, то в ньому ставиться прочерк «—».

Ілюстрації позначають словом «Рисунок» і нумерують послідовно в межах пункту, за винятком ілюстрацій, поданих у додатках. Номер ілюстрації складається з номера пункту та порядкового номера ілюстрації через крапку.

Номер, назва ілюстрації та пояснювальні підписи розміщують послідовно під ілюстрацією по центру. Наприклад, п'ятий рисунок першого пункту: (Рисунок 1.5.) (додаток Л).

Ілюстрації слід наводити безпосередньо після тексту, де вони згадані вперше, або на наступній сторінці. Ілюстрації, розміщені на окремих сторінках роботи, включають до загальної нумерації сторінок. Ілюстрацію, розміри якої більше формату А4, рекомендується розміщувати у додатках курсової роботи. За потреби, ілюстрації доповнюють поясненнями, або коментарем.

Формули нумерують у межах пункту. Номер формули складається з номера пункту та порядкового номера формули в пункті, відокремлених крапкою.

Номери формул пишуть біля правого поля сторінки на рівні відповідної формули у круглих дужках, наприклад: (2.1) (перша формула другого розділу). Посилання на формули зазначають порядковим номером формули в дужках, наприклад «... у формулі (2.1)» (додаток М).

Пояснення значень символів і числових коефіцієнтів формули наводять під нею в тій послідовності, в якій вони подані у формулі. Значення кожного символу і числового коефіцієнта записують з нового рядка. Перший рядок пояснення починають зі слова «де» без двокрапки. Кожна формула відокремлюється від тексту одним вільним рядком. Якщо рівняння не вміщується в один рядок, його слід перенести після знаків: (=), (+), (–), (x), (:). Вище і нижче формули повинно бути залишено не менше одного вільного рядка.

Формули та рівняння виконуються у формульному редакторі Microsoft Equation 3.0 або MathType 4.0 Equation, розташовуються безпосередньо після тексту, в якому вони згадуються, посередині рядка.

Вище і нижче формули повинно бути залишено не менше одного вільного рядка.

Додатки оформляються як продовження курсової роботи на наступних її сторінках, розміщуючи їх у порядку появи посилань у тексті.

До додатків рекомендується включати матеріал, який:

- є необхідним для повноти роботи, але включення його до основної частини може змінити впорядковане та логічне уявлення про курсову роботу;
- не може бути послідовно розміщений в основній частині через великий обсяг;

- може бути вилучений для широкого кола читачів, але є необхідним для фахівців даної галузі.

Наприклад, додаткові ілюстрації або таблиці, проміжні математичні доведення, формули та розрахунки, таблиці допоміжних цифрових даних, тести, програми, інструкції і методики, опис алгоритмів і програм розв'язання задач на ПК, які розроблені у процесі роботи над дослідженням, ілюстрації допоміжного характеру. Кожний додаток друкується з нової сторінки.

Після списку використаних джерел посередині наступної сторінки розміщується слово «Додатки» великим шрифтом.

Додаток повинен мати заголовок, надрукований угорі малими літерами з першої великої симетрично відносно тексту сторінки. По центру рядка малими літерами з першої великої друкується слово «Додаток _» (але без знаку №) і велика літера, що позначає додаток. Наприклад: «Додаток А».

Додатки позначаються великими літерами української абетки, за винятком Г, Є, І, Ї, Й, О, Ч, Ь. Наприклад: Додаток А, Додаток Б.

Текст кожного додатка, може бути поділений на розділи та підрозділи, які нумерують у межах кожного додатка. У цьому випадку перед кожним номером ставлять позначення додатка (літеру) і крапку.

Наприклад: А.2 – другий розділ Додатку А; В.3.1 перший підрозділ третього розділу Додатку В.

Ілюстрації, таблиці та формули, розміщені в додатках, нумерують у межах кожного додатка. Наприклад: рис. Д.1.2 – другий рисунок першого розділу Додатку Д; формула (А. 1) - перша формула Додатку А.

У разі якщо зміст додатка не вміщується на одну сторінку, то на наступній сторінці у верхньому правому кутку зазначається «Продовження додатку».

РОЗДІЛ 7. ПЕРЕВІРКА, ЗАХИСТ ТА ОЦІНЮВАННЯ ЯКОСТІ НАПИСАННЯ КУРСОВОЇ РОБОТИ

Курсову роботу, виконану й оформлену відповідно до наведених вище вимог, здобувач разом із «бланком-завданням» подає на кафедру в термін, передбачений графіком навчального процесу, *але не пізніше 14 днів до початку екзаменаційної сесії*. Спочатку виконана курсова робота реєструється на кафедрі та передається викладачу-науковому керівнику на перевірку. Викладач ретельно перевіряє роботу, пише рецензію (додаток Ж).

У *рецензії* викладач має зазначити позитивні сторони курсової роботи, оцінити ступінь самостійності формулювання основних положень та висновків, визначити недоліки або дискусійні питання, дати оцінку запропонованих здобувачем заходів і пропозицій, та їх практичної цінності, а також зробити висновок щодо допуску до захисту.

Якщо *за результатами першої перевірки* науковим керівником робота *оцінена незадовільно*, вона *не допускається до захисту* і повертається здобувачу *на доопрацювання*.

Здобувач *до початку екзаменаційної сесії* повинен виправити вказані недоліки і подати роботу *на повторне рецензування* (з попередніми зауваженнями рецензента) *не пізніше 3-х днів до захисту*.

За результатами *повторної перевірки* науковий керівник пише *відповідну рецензію (позитивну чи негативну)*. На титульному аркуші робить надпис «*Допускається до захисту*» або «*Не допускається до захисту*».

Захист курсових робіт здійснюється перед комісією у складі наукового керівника та двох-трьох викладачів кафедри згідно розкладу екзаменаційної/лабораторно-екзаменаційної сесії.

Процедура захисту передбачає стислий виклад здобувачем головних проблем дослідження та їх вирішення (*5-7 хв.*), відповіді та запитання членів комісії. До захисту здобувач отримує свою роботу, знайомиться з рецензією й готується аргументовано відповісти на зауваження й запитання.

Тривалість захисту, як правило, не повинна перевищувати 10-15 хв.

У процесі захисту членами комісії *оцінюється*:

- оформлення та презентація курсової роботи;
- глибина оволодіння здобувачем досліджуваної теми;
- вміння вести дискусію, обґрунтовувати й відстоювати свою точку зору;
- чітко відповідати на поставлені запитання.

Оцінка за курсову роботу вноситься до «Рецензії на курсову роботу і результату захисту», «Відомість підсумкового контролю знань здобувачів» та залікової книжки здобувача.

При набранні від 35-59 балів – здобувач повторно виконує роботу за раніше затвердженою темою з виправленням визначених недоліків.

При набранні балів від 0-34 – здобувач виконує роботу за новою темою. Затвердження теми, призначення наукового керівника визначається завідувачем кафедри в межах періоду ліквідації академічної заборгованості.

Захист курсової роботи після виправлення недоліків та за новою темою здійснюється в період ліквідації академічної заборгованості:

– у разі одержання незадовільної оцінки повторний захист допускається не більше двох разів, один раз – викладачу, другий – комісії, яка створюється деканом факультету;

– у разі одержання здобувачем позитивної оцінки він допускається до складання екзамену з дисципліни відповідно до розкладу екзаменів у період ліквідації академічної заборгованості у визначені терміни.

Здобувач, який *без поважної причини* вчасно не подав (не зареєстрував) курсову роботу або *не з'явився* на захист *у встановлений термін*, не допускається до складання екзамену з відповідної дисципліни. При цьому у відомості підсумкового контролю знань робиться запис – «не з'явився» і здобувач має академічну заборгованість з дисципліни.

Питання щодо можливості захисту курсової роботи та складання екзамену з дисципліни в період ліквідації академічної заборгованості вирішує декан факультету залежно від кількості академічних заборгованостей здобувача.

Після захисту **курсів роботи зберігаються на кафедрі**. Після рецензування (перерецензування) курсові роботи передаються на зберігання до архіву через 14 днів з дня проведення захисту (відповідно до Положення ВТЕІ ДТЕУ «Про організацію виконання та захисту курсових робіт» № 19 від 07.02.2022).

Перерецензування курсових робіт здійснюється провідними фахівцями суміжних кафедр, які мають значний досвід роботи за відповідними видами економічної діяльності.

Підсумки курсового проектування обговорюються на засіданні кафедри з метою подальшого удосконалення роботи в плані організаційно-методичного керівництва підготовки здобувачами курсових робіт.

Оцінка якості виконання і захисту здобувачами курсової роботи здійснюється за 100-бальною шкалою ВТЕІ ДТЕУ.

Підсумкову оцінку визначає комісія кафедри, що приймає захист курсових робіт. **Об'єктами оцінювання є три складові: зміст, оформлення та захист курсової роботи.**

№	Об'єкт оцінювання	Максимальна кількість балів, яку може одержати здобувач
1.	Розкриття змісту курсової роботи	55
2.	Оформлення курсової роботи	15
3.	Захист курсової роботи	30

Критерії оцінювання змісту курсової роботи (0 - 55 балів):

- ступінь розкриття теоретичних аспектів проблеми, обраної для дослідження;
- наявність практичного висвітлення досліджуваної проблематики;
- логічний взаємозв'язок теоретичного матеріалу;
- наочність та якість ілюстративного матеріалу;
- дослідження вітчизняних та зарубіжних інформаційних джерел (літератури);
- рівень обґрунтування запропонованих рішень;
- ступінь самостійності проведеного дослідження;
- відповідність побудови роботи поставленим цілям і завданням.

Критерії оцінювання оформлення курсової роботи (0 - 15 балів):

- відповідність обсягу та оформлення роботи встановленим вимогам;
- наявність у додатках до роботи самостійно складених документів;
- посилання на використану літературу і нормативні документи.

Критерії оцінювання захисту курсової роботи (0 – 30 балів):

- вміння чітко, зрозуміло та стисло викладати основні засади проведеного дослідження;
- повнота, глибина, обґрунтованість відповідей на питання членів комісії за змістом роботи;
- ґрунтовність висновків та рекомендацій щодо практичного використання результатів дослідження.

ДОДАТОК А

ЗРАЗОК ЗАЯВИ НА ПРИЗНАЧЕННЯ ТЕМИ КУРСОВОЇ РОБОТИ

Завідувачу кафедри

_____ (назва кафедри)

_____ (власне ім'я, прізвище)

Здобувача вищої освіти _____ курсу

групи _____

факультету _____

форми навчання _____

_____ (прізвище, ініціали з.в.о)

Заява

Прошу дозволити мені виконати курсову роботу з дисципліни _____

_____ (вказати назву дисципліни)

за темою « _____

_____». (вказати тему роботи)

Дата

Підпис з.в.о.

ДОДАТОК Б

**ЗРАЗОК ЗАВДАННЯ НА ВИКОНАННЯ КУРСОВОЇ РОБОТИ ЗА
ВСТАНОВЛЕНОЮ ФОРМОЮ**

**Міністерство освіти і науки України
Державний торговельно-економічний університет
Вінницький торговельно-економічний інститут**

Кафедра _____
Дисципліна _____
Спеціальність _____
Освітня програма _____
Курс _____ Група _____ Семестр _____

**ЗАВДАННЯ
на курсову роботу здобувача вищої освіти**

_____ (прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема курсової роботи _____

2. План курсової роботи _____

3. Перелік графічного матеріалу _____

4. Термін подання здобувачем вищої освіти завершеної курсової роботи на кафедру _____

5. Термін захисту курсової роботи _____

6. Дата видачі завдання _____

Здобувач вищої освіти _____

(підпис)

Науковий керівник _____

(підпис)

(власне ім'я та прізвище)

Завідувач кафедри _____

(підпис)

(власне ім'я та прізвище)

ДОДАТОК В

ОРІЄНТОВНИЙ ПЛАН КУРСОВОЇ РОБОТИ

**Тема: «УПРАВЛІННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЮ
ТУРИСТИЧНОГО ПІДПРИЄМСТВА «СІРІУС»**

ВСТУП

РОЗДІЛ 1. ДОСЛІДЖЕННЯ ПРАКТИКИ УПРАВЛІННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЮ НА ОСНОВІ СТРАТЕГІЧНОГО ПОТЕНЦІАЛУ НА ТУРИСТИЧНОМУ ПІДПРИЄМСТВІ «СІРІУС»

2.1. Організаційна характеристика туристичного підприємства «СІРІУС»

2.2. Оцінка фінансового потенціалу туристичного підприємства «СІРІУС»

2.3. Дослідження процесу стратегічного управління, оцінка зовнішнього та внутрішнього середовища за допомогою побудови матриці SWOT на туристичному підприємстві «СІРІУС»

РОЗДІЛ 2. УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЮ ТУРИСТИЧНОГО ПІДПРИЄМСТВА «СІРІУС»

3.1. Оцінка стратегічного потенціалу конкурентів на основі зовнішнього бенчмаркінгу з метою підвищення конкурентоспроможності підприємства

3.2. Розробка програми підвищення конкурентоспроможності «СІРІУС»

ВИСНОВКИ Й ТА ПРОПОЗИЦІЇ

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

ДОДАТКИ

ДОДАТОК Г

РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА

Основні:

1. Білоусов О.М., Лугінін О.Є., Морозова О.С., Соколова Л.В. Менеджмент туристичної галузі: навч. посіб. Херсон: Видавничий дім «Гельветика», 2020. 580 с.
2. Кравець О. М., Козлова А. О. Вступ до фаху (туризм): конспект лекцій для студентів денної і заочної форм навчання першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю 242 – Туризм) Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова. Харків: ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2020. 99 с.
3. Мальська М. П., Худо В. В. Туристичний бізнес: теорія та практика: підручник. 2-ге вид., перероб. та допов. Київ: Центр учбової літератури, 2021. 366 с.
4. Мандюк Н. Л., Манько А. М. Менеджмент у туризмі: навч. посіб. Львів: ЛНУ ім. Івана Франка, 2022. 198 с.
5. Менеджмент в туризмі: курс лекцій. Навчальне видання (навчальний посібник) Закарпатського угорського інституту ім. Ф.Ракоці II / уклад. і редак. Галина Щука. Берегове: ЗУІ ім. Ф.Ракоці II, 2021. 236 с.
6. Менеджмент з туризму: конспект лекцій для здобувачів вищої освіти, які навчаються за спеціальністю 242 «Туризм» за усіма формами навчання / уклад. О.В.Поступна. Харків: НУЦЗУ, 2020. 235 с.
7. Менеджмент туристичної індустрії: підручник у 3-х частинах / Руденко В. П., Вацеба В. Я., Підгірна В. Н., Цепенда М. В. та ін. Чернівці: Чернівецький національний університет, 2019. 440 с.
8. Стадник В. В., Гризовська Л. О. Менеджмент і маркетинг туризму: навч. посіб. Хмельницький: ХНУ, 2020. 356 с.

Додаткові:

9. Бабич Ю. П., Примак Т. Ю. Сучасні методи просування та стимулювання збуту туристичних продуктів за допомогою соціальних мереж. *Економіка та суспільство*. 2020. № 22. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/131/126> (дата звернення: 12.10.2023)
10. Бабікова К. О. Формування еколого-економічного механізму збалансованого розвитку рекреаційного туризму в контексті євроінтеграції. *Ефективна економіка*. 2021. № 6. URL: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/6_2021/72.pdf (дата звернення: 12.10.2023)

11. Бардаш С. В., Петрук О. М. Ідентифікація фінансового потенціалу франчайзингової туристичної мережі: гносеологічний дискурс. *Економіка, управління та адміністрування*. 2021. № 1(95). С. 69–75. URL: <http://ema.ztu.edu.ua/article/view/228964> (дата звернення: 12.10.2023)
12. Білоус С. В., Красько А. Б., Безручко Л. С. Підвищення конкурентних переваг готельно-ресторанних та туристичних підприємств за допомогою методів менеджменту. *Економіка та суспільство*. 2021. № 23. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/162/156> (дата звернення: 12.10.2023)
13. Бойко М., Бовш Л., Охріменко А. Кризостійкість туристичного бізнесу в умовах воєнного стану. *Товари і ринки*. 2022. № 2. С. 31–47.
14. Гненний О. М., Чаркіна Т. Ю., Полішко Т. В., Гребенюк Г. М., Пікуліна О. В. Інструментарій антикризового управління туристичного та готельно-ресторанного бізнесу. *Економіка та держава*. 2021. № 4. С. 18–22. URL: http://www.economy.in.ua/pdf/4_2021/5.pdf (дата звернення: 12.10.2023)
15. Джинджоян В. В. Діяльність туристичних підприємств та класифікація туристичних програм. *Інвестиції: практика та досвід*. 2019. № 24. С. 49–53. URL: http://www.investplan.com.ua/pdf/24_2019/10.pdf (дата звернення: 12.10.2023)
16. Живко З., Лелюк Н., Родченко С. Управління безпекою туристичної галузі в умовах пандемії covid-19. *Економіка та суспільство*. 2021. № 31. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/736/708> (дата звернення: 12.10.2023)
17. Завгородній А. В., Крупіца І. В., Павлюк С. І., Лагодієнко В. В. Маркетинг як інструмент управління інноваційним розвитком туристичної сфери регіону. *Регіональна економіка*. 2020. № 4. С. 50–56.
18. Кирилов Ю. Є., Грановська Л. О. Формування конкурентних переваг суб'єктів туристичної галузі. *Економіка АПК*. 2020. № 5. С. 45–55.
19. Піляк О. І., Джусов О. А. Поточний стан і перспективи залучення іноземних інвестицій з метою забезпечення підвищення економічного потенціалу підприємств туристичної галузі України. *Ефективна економіка*. 2020. № 7. URL: http://www.economy.nauka.com.ua/pdf/7_2020/202.pdf (дата звернення: 12.10.2023)
20. Погуда Н. В. Методи оцінки персоналу на підприємствах туристичного та готельного бізнесу. *Інфраструктура ринку*. 2021. Вип. 58. С. 77–82. URL: http://www.market-infr.od.ua/journals/2021/58_2021/17.pdf (дата звернення: 12.10.2023)

Інтернет-ресурси:

21. Офіційний сайт Міністерства інфраструктури України. URL: <https://mtu.gov.ua>.

22. Туризм / Державна служба статистики України. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua/>

23. Національна туристична організація України: сайт. URL: <http://www.ntoukraine.org>.

24. World Tourism Organization: website. URL: https://www.eiu.com/n/campaigns/tourism-in-2023/?utm_source=google&utm_medium=ppc&utm_campaign=industries-in-2023&gclid=CjwKCAjwzNOaBhAcEiwAD7Tb6NkfUn3doOrzj5QIwEs63TJ8fTeHerU3Hae3iTn-ltz_EG1xJvHBoCHfsQAvD_BwE

ДОДАТОК Д
ЗРАЗОК ОФОРМЛЕННЯ ТИТУЛЬНОГО АРКУША КУРСОВОЇ
РОБОТИ

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ ТОРГОВЕЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ВІННИЦЬКИЙ ТОРГОВЕЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ ІНСТИТУТ

Кафедра туризму та готельно-ресторанної справи

Отримано
Реєстраційний номер № _____
від «_____» _____ 20__ р.

КУРСОВА РОБОТА

з дисципліни «_____»
на тему: «_____»
(за матеріалами _____)

Здобувача вищої освіти _____ курсу,
групи _____,
факультету _____

(прізвище, ім'я, по батькові)

Науковий керівник:

(посада, вчене звання, науковий ступінь,)

(прізвище та власне ім'я)

Результати перевірки:
Кількість балів _____

Вінниця 20__

ДОДАТОК Ж
ЗРАЗОК РЕЦЕНЗІЇ НА КУРСОВУ РОБОТУ

Міністерство освіти і науки України
Державний торговельно-економічний університет
Вінницький торговельно-економічний інститут

Кафедра _____

РЕЦЕНЗІЯ
на курсову роботу і результат захисту

Здобувач вищої освіти _____
(прізвище, ім'я та по батькові)

_____ курсу _____ групи _____ факультету

Курсова робота з _____
(назва навчальної дисципліни)

Тема _____

Реєстраційний № _____, дата одержання « _____ » _____ 20 _____

Науковий керівник _____
(вчене звання, прізвище, власне ім'я)

ЗМІСТ РЕЦЕНЗІЇ

Допущено до захисту « _____ » _____ 20 _____ р.

Захист планується о _____ « _____ » _____ 20 _____ р.
(час)

(місце роботи комісії)

(підпис наукового керівника)

Курсова робота захищена _____ 20 _____ р.

з оцінкою _____.
(за шкалою ДТЕУ)

Комісія:

1. _____
(підпис)

(власне ім'я, ПРІЗВИЩЕ)

2. _____
(підпис)

(власне ім'я, ПРІЗВИЩЕ)

3. _____
(підпис)

(власне ім'я, ПРІЗВИЩЕ)

ДОДАТОК 3

Приклади оформлення списку літератури згідно ДСТУ 8302:2015 «Інформація та документація. Бібліографічне посилання. Загальні положення та правила складання» з урахуванням правок (код УКНД 01.140.40)

Основними елементами бібліографічного опису є інформація про: автора (-ів); назву твору; вид видання (за потреби – про перевидання чи переклад); місце видання; видавництво; рік видання; обсяг публікації. Список формують за прізвищами авторів в алфавітному порядку (за першою літерою назви твору) або за порядком згадування у тексті курсової роботи.

Характеристика джерела	Приклад оформлення
1	2
Книги	
Один автор	Скидан О. В. Аграрна політика в період ринкової трансформації : монографія. Житомир : ЖНАЕУ, 2008. 375 с.
Два автора	Крушельницька О. В., Мельничук Д. П. Управління персоналом : навч. посіб. Вид. 2-ге, переробл. і допов. Київ, 2005. 308 с.
Три автора	Скидан О. В., Ковальчук О. Д., Янчевський В. Л. Підприємництво у сільській місцевості : довідник. Житомир, 2013. 321 с.
Чотири автори	Методика нормування ресурсів для виробництва продукції рослинництва / Вітвіцький В. В., Кисляченко М. Ф., Лобастов І. В., Нечипорук А. А. Київ : Укראгропромпродуктивність, 2006. 106 с. Основи марикультури / Грициняк І. І. та ін. Київ : ДІА, 2013. 172 с.
П'ять і більше авторів	Методи підвищення природної рибопродуктивності ставів / Андрющенко А. І. та ін. ; за ред. М. В. Гринжевського. Київ, 1998. 124 с.
Колективний автор	Органічне виробництво і продовольча безпека : зб. матеріалів доп. учасн. III Міжнар. наук.-практ. конф. / Житомир. нац. агроєкол. ун-т. Житомир : Полісся, 2015. 648 с.
Багатотомне видання	Генетика і селекція в Україні на межі тисячоліть : у 4 т. / гол. ред. В. В. Моргун. Київ : Логос, 2001. Т. 2. 636 с. Фауна України. В 40 т. Т. 36. Інфузорії. Випп. 1. Сукторії (Ciliophora, Suctorea) / І. В. Довгаль. Київ : Наукова думка, 2013. 271 с.
За редакцією	Доклінічні дослідження ветеринарних лікарських засобів / за ред. І. Я. Коцюмбаса. Львів : Тріада плюс, 2006. 360 с.
Автор і перекладач	Котлер Ф. Основи маркетингу : навч. посібник / пер. з англ. В. Б. Боброва. Київ, 1996. 698 с. Брігхем Є. В. Основи фінансового менеджменту / пер. з англ. В. Біленького та ін. Київ : Молодь, 1997. 998 с.
Частина видання	
Розділ книги	Саблук П. Т. Напрямки розвитку економіки в аграрній сфері виробництва. <i>Основи аграрного підприємництва</i> / за ред. М. Й. Маліка. Київ, 2000. С. 5–15.

Продовження додатку 3

1	2
Тези доповідей, матеріали конференцій	<p>Зінчук Т. О. Економічні наслідки впливу продовольчих органічних відходів на природні ресурси світу. <i>Органічне виробництво і продовольча безпека</i> : зб. матеріалів доп. учасн. II Міжнар. наук.-практ. конф. Житомир : Полісся, 2014. С. 103–108.</p> <p>Скидан О. В., Судак Г. В. Розвиток сільськогосподарського підприємництва на кооперативних засадах. <i>Кооперативні читання: 2013 рік</i> : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф., 4–6 квіт. 2013 р. Житомир : ЖНАЕУ, 2013. С. 87–91.</p>
Статті з продовжуючих та періодичних видань	<p>Якобчук В. П. Стратегічні пріоритети інноваційного розвитку підприємництва в аграрній сфері. <i>Вісник Київського національного університету ім. Т. Шевченка. Сер. Економіка</i>. 2013. Вип. 148. С. 31–34.</p> <p>Масловська Л. Ц., Савчук В. А. Оцінка результативності і ефективності виробництва органічної агропродовольчої продукції. <i>Агросвіт</i>. 2016. № 6. С. 23–28.</p> <p>Акмеологічні засади публічного управління / Є. І. Ходаківський та ін. <i>Вісник ЖНАЕУ</i>. 2017. № 1, т. 2. С. 45–58.</p> <p>Dankevych Ye. M., Dankevych V. Ye., Chaikin O. V. Ukraine agricultural land market formation preconditions. <i>Acta Universitatis Agriculturae et Silviculturae Mendelianae Brunensis</i>. 2017. Vol. 65, №. 1. P. 259–271.</p>
Електронні ресурси	
Книги	<p>Ілляшенко С. М., Шипуліна Ю. С. Товарна інноваційна політика : підручник. Суми : Університетська книга, 2007. 281 с. URL: http://lib.sumdu.edu.ua/Books/1539.pdf (дата звернення: 10.11.2022).</p>
Законодавчі документи	<p>Про стандартизацію : Закон України від 11 лют. 2014 р. № 1315. URL: http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/1315-18 (дата звернення: 02.11.2022).</p> <p>Концепція Державної цільової програми розвитку аграрного сектору економіки на період до 2020 року : проект / М-во аграр. політики та продовольства України. URL: http://minagro.gov.ua/apk?nid=16822 (дата звернення: 13.10.2022).</p>
Періодичні видання	<p>Клітна М. Р., Брижань І. А. Стан і розвиток органічного виробництва та ринку органічної продукції в Україні. <i>Ефективна економіка</i>. 2013. № 10. URL: http://www.m.nayka.com.ua/?op=1&j=efektyvna-ekonomika&s=ua&z=2525 (дата звернення: 12.10.2022).</p> <p>Neave H. Deming's 14 Points for Management: Framework for Success. <i>Journal of the Royal Statistical Society. Series D (The Statistician)</i>. 2012. Vol. 36, № 5. P. 561–570. URL: http://www2.fiu.edu/~revellk/pad3003/Neave.pdf (Last accessed: 02.11.2022).</p> <p>Colletta L. Political Satire and Postmodern Irony in the Age of Stephen Colbert and Jon Stewart. <i>Journal of Popular Culture</i>. 2009. Vol. 42, № 5. P. 856–874. DOI: 10.1111/j.1540-5931.2009.00711.x.</p>

Закінчення додатку 3

1	2
Сторінки з веб-сайтів	Що таке органічні продукти і чим вони кращі за звичайні? <i>Екологія життя</i> : веб-сайт. URL: http://www.eco-live.com.ua (дата звернення: 12.10.2022).
Інші документи	
Законодавчі і нормативні документи (інструкції, накази)	<p>Конституція України : станом на 1 верес. 2016 р. / Верховна Рада України. Харків : Право, 2016. 82 с.</p> <p>Про внесення змін до Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» щодо удосконалення деяких положень : Закон України від 5 жовт. 2017 р. № 2164. <i>Урядовий кур'єр</i>. 2017. 9 листоп.</p> <p>Інструкція про порядок нарахування і сплати єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування : затв. наказом М-ва фінансів України від 20 квіт. 2015 р. № 449. <i>Все про бухгалтерський облік</i>. 2015. № 51. С. 21–42.</p> <p>Про затвердження Порядку забезпечення доступу вищих навчальних закладів і наукових установ, що знаходяться у сфері управління Міністерства освіти і науки України, до електронних наукових баз даних : наказ М-ва освіти і науки України від 2 серп. 2017 р. № 1110. <i>Вища школа</i>. 2017. № 7. С. 106–107</p>
Стандарти	<p>ДСТУ ISO 9001: 2001. Системи управління якістю. [Чинний від 2001-06-27]. Київ, 2001. 24 с. (Інформація та документація).</p> <p>СОУ–05.01-37-385:2006. Вода рибогосподарських підприємств. Загальні вимоги та норми. Київ : Міністерство аграрної політики України, 2006. 15 с. (Стандарт Мінагрополітики України)</p>
Патенти	Комбайн рослинозбиральний універсальний : пат. 77937 Україна : МПК А01D 41/02, А01D 41/04, А01D 45/02. № а 2011 09738 ; заявл. 05.08.2011 ; опубл. 11.03.2013, Бюл. № 5.
Дисертації, автореферати дисертацій	<p>Романчук Л. Д. Оцінка джерел надходження радіонуклідів до організму мешканців сільських територій Полісся України : дис. ... д-ра с.-г. наук : 03.00.16 / Житомир. нац. агрокол. ун-т. Житомир, 2011. 392 с</p> <p>Романчук Л. Д. Оцінка джерел надходження радіонуклідів до організму мешканців сільських територій Полісся України : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра с.-г. наук : 03.00.16. Житомир, 2011. 40 с.</p>
Препринти	Панасюк М. І., Скорбун А. Д., Сплошной Б. М. Про точність визначення активності твердих радіоактивних відходів гамма-методами. Чорнобиль : Ін-т пробл. безпеки АЕС НАН України, 2006. 7 с. (Препринт. НАН України, Ін-т пробл. безпеки АЕС; 06-1).

ДОДАТОК К

ПРИКЛАД ПОБУДОВИ ТАБЛИЦІ ТА ЇЇ НАПОВНЕННЯ

Для здійснення економічної характеристики діяльності ПП «Вінтур-Плюс» за останні три роки, складемо аналітичну таблицю на основі даних звітів про фінансові результати за 2019-2021 рр. (табл. 2.1) та розрахуємо абсолютне та відносне відхилення, на основі яких зробимо відповідні висновки.

Таблиця 2.1. - Аналіз фінансових результатів діяльності туристичної агенції ПП «Вінтур-Плюс» за 2019-2021 роки

№ п/п	Показники	2019 рік	2020 рік	2021 рік	Відхилення 2021 р. порівняно із 2019 р.		Відхилення 2021 р. порівняно із 2020 р.	
					абс., грн	відн., %	абс., грн	відн., %
1	Чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) (тис. грн.)	1513,3	1459,5	1550,2	36,9	2,4	90,7	6,2
2	Основні засоби (тис. грн.)	38743,7	38630,0	38613,0	-130,7	-0,3	-17	0,0
3	Собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг) (тис. грн.)	1080,7	1238,4	1005,3	-75,4	-7,0	-233,1	-18,8
4	Інші операційні доходи (тис. грн.)	-	-	-	-	-	-	-
5	Інші операційні витрати (тис. грн.)	419,9	207,2	522,7	102,8	24,5	315,5	152,3
6	Фінансові результати до оподаткування (прибуток/ збиток) (тис. грн.)	12,7	13,9	22,2	9,5	74,8	8,3	59,7
7	Чистий прибуток (збиток) (тис. грн.)	10,5	11,4	18,2	7,7	73,3	6,8	59,6

На основі проведених розрахунків можна зробити такі висновки. Чистий прибуток туристичної агенції ПП «Вінтур-Плюс» в 2021 році порівняно з 2019 роком збільшився на 7,7 тис. грн.

ДОДАТОК Л

ПРИКЛАД ОФОРМЛЕННЯ ІЛЮСТРАЦІЇ (РИСУНКУ) КУРСОВОЇ РОБОТИ

Таким чином, одним із першочергових завдань туристичного бізнесу є виявлення та прогнозування ризиків. В рамках даного завдання на основі когнітивно-гносеологічного підходу (що передбачає використання критерію ступеня визначеності можливих результатів або наслідків різних дій, з якими стикається особа, яка приймає рішення – ЛПР), класифікацію ризиків туристичної діяльності представлено на (рис.1.2).

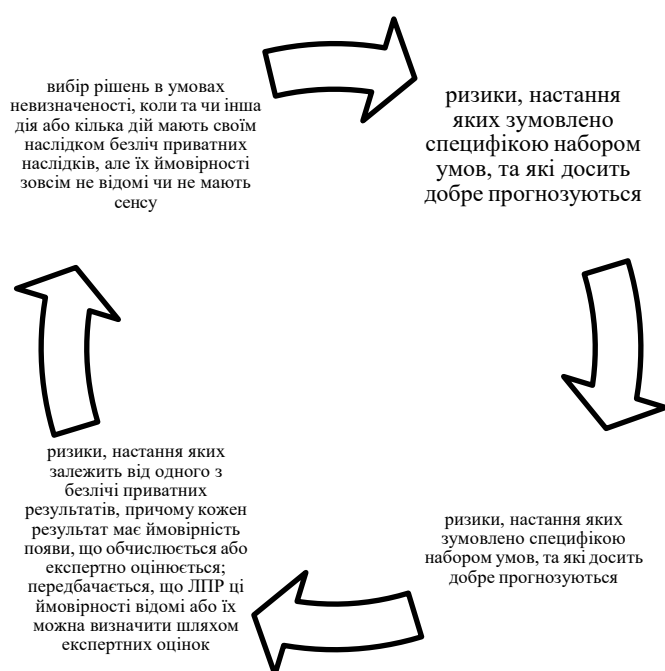

Рисунок 1.2 – Класифікація ризиків туристичної діяльності

Як видно з рис.1.2 при мінімізації ризиків другої групи використовуються такі методи як: 1) визначення ймовірностей настання подій експертним способом; 2) формування сценаріїв та побудова дерев прийняття рішень [10].

ДОДАТОК М

ПРИКЛАД ОФОРМЛЕННЯ ФОРМУЛ У КУРСОВІЙ РОБОТІ

Коефіцієнт плинності кадрів - характеризує питому вагу обороту персоналу у середньообліковій чисельності працівників підприємства та визначається за формулою (2.3):

$$K_{пл} = \frac{O_6}{Ч_{об}} \times 100\% \quad (2.3)$$

де O_6 – чисельність працівників, що звільнилися за власним бажанням, звільнені за прогули та інші порушення трудової дисципліни, звільнені за невідповідність посаді.

$Ч_{об}$ - середньооблікова чисельність працівників підприємства.

ДОДАТОК Н

ПРИКЛАД ОРГАНІЗАЦІЙНОЇ СТРУКТУРИ УПРАВЛІННЯ ДОСЛІДЖУВАНОГО ПІДПРИЄМСТВА

Рисунок 2.1 – Організаційна структура управління підприємством